

Kirottu patriarkalisuus – siunattu feminismi?

- Kuluneen sadan vuoden aikana henkinen ilmapiiri länsimaissa muuttunut hämmästyttävällä nopeudella. Uudet ideologiat ovat syrjäyttäneet kristillisen arvomaailman ja alkaneet vaatia kristinuskoa tuomiolle.
- Länsimainen ajattelu 1960-luvulta lähtien on ollut feministisesti väritynyttä. Tämä on vaikuttanut merkittävästi myös teologiseen ajatteluun ja sitä kautta kristillisten kirkkojen elämään.
- Tässä esitelmässä esittelen feminismistä nousevan teologian keskeisiä teemoja ja analysoin sen kristinuskoa ja kirkkoa vastaan esittämiä syytöksiä. Feministinen teologia esittää useimmiten edustavansa aitoa ja väärentämätöntä kristinuskoa, jollaiseksi Jeesus tarkoitti sen alun perin. Se mieltää itsensä vapautusliikkeeksi, joka vapauttaa todellisen uskonnollisuuden ja naiset uskonnollisina subjekteina patriarkalisuuden kahleista.¹
- 2000-luvulla apologian on oltava yhä enemmän uskon puolustamista erilaisten ideologioiden edessä ei enää niinkään pelkkää uskon rationaalisuuden puolustamista.
- Feminismi on laaja käsite, joka kattaa erilaisia ajatus- ja toimintatapoja. Kaikkea naisnäkökulmasta tehtävää tutkimusta voidaan pitää feminisminä samoin, kuin kaikkia naisten oikeuksia vaativia ideologioita voidaan nimittää feminismiksi. Tällä hetkellä vallitseva ajatusvirtaus etenkin pohjoismaissa.

Feministiteologia ja sen suuntaukset

- Feministiteologia on yhteinen nimitys hyvin laajalle joukolle ideologioita ja tutkimusmetodeja. Yhteistä näille kaikille on kuitenkin naisnäkökulman esiintuominen teologisessa tutkimuksessa tai kirkon elämässä.
- Feministiteologian nousukausi alkoi 1960-luvulla. Yhdysvalloissa jalansijaa saanut naisliike kohdisti kritiikkinsä kirkossa ja sen traditiossa olevaa patriarkalisuutta vastaan. Feministiteologia on alkuperältään lähempänä feminismiä kuin teologiaa.
- Suppeasti käsitettynä feministiteologia on yhteiskunnallisista ja kirkkopoliittisista syistä ja naisnäkökulmasta tehtävää kristillisen perinteen kritiikkiä ja uudelleentulkintaa, jonka tavoitteena on muuttaa uskon sisältöä ja kirkollisia valtarakenteita naisnäkökulmasta käsin.
- *Patriarkaatti* feminismin keskeinen käsite, jolla ei tarkoiteta ainoastaan isänvaltaa eli miesvaltaisuutta, vaan siihen sisältyy koko alistamiseen ja väkivaltakoneistoon perustuva valtahierarkia.

¹ Näen Jumalan toisin 2006, 17. Vuola 2006, 38–39.

- Feministisen ideologian ihanne on tasa-arvoinen yhteiskunta, jossa kukaan ihminen (eikä mikään muukaan olento) ei ole toisen yläpuolella, ei sukupuolen eikä minkään muunkaan ominaisuuden perusteella.
- Feministiteologia on yksi vapautuksen teologioista, jotka vaativat sorrettujen ja alistettujen vapautusta.
- Feministiteologia vaikuttaa sekä kristillisten kirkkojen sisä- että ulkopuolella ja sen suuntaukset on nimetty sen mukaan, mikä on niiden suhde kirkkoon ja kirkon oppiin.
- Kirkon sisällä vaikuttavaa feministiteologiaa kutsutaan *reformismiksi*. Reformismi jakaantuu maltilliseen ja radikaaliin suuntaukseen.
 - Feministiteologian vanhin muoto, *maltillinen reformismi*, pyrkii korjaamaan naisvihamielisiä väärintulkintoja teologiassa ja kirkon rakenteissa, tunnustuen kuitenkin Raamatun ja kirkon opin auktoriteetin.
 - *Radikaalireformismi* ei pidä Raamatun auktoriteettia koskemattomana, vaan ulottaa uudistushalunsa myös siihen ja kirkon oppiin. Raamattu ja oppi nähdään tiettyjen ihmisten jumalakokemuksen tuotteena ja tulkintana Jumalasta, ei Jumalan ilmoituksena itsestään. Suuntaus nostaa feministisen ideologian auktoriteetiksi, jonka valossa Raamattua ja kirkon oppia ja valtarakenteita arvioidaan.
 - Radikaalireformismi on feministiteologian valtavirta. *Tässä esitelmässä viitataan aina siihen puhuessani feministiteologiasta, ellen toisin mainitse.*
- Sekä kristillisestä uskosta että kirkkoinstituutiosta irtautunutta feministiteologiaa kutsutaan *radikaaliksi feministiteologiaksi*. Radikaalifeministit katsovat, että naisen alistaminen ja seksismi ovat erottamaton osa kristillisen kirkon perinnettä ja rakenteita, ja sanoutuvat siksi siitä irti.
- Feministiteologian viitekehys on ennen kaikkea yhteiskunnallinen ja akateeminen ei niinkään kirkollinen tai hengellinen, vaikka sen mielenkiinto kohdistuukin kirkon historian ja opin tarkastelemiseen ja uudelleen tulkitsemiseen.

Feministiteologian syytöksiä kristinuskoa ja kirkkoa vastaan

1. ”Raamattu on miesten kirja miehille”

Feministiteologia: *Raamattu on kokoelma miesten jumalakokemuksia, eikä se siksi ole auktoriteetti tämän päivän naisille. Naisten tulee siis löytää oma totuutensa jumalasta omien jumalakokemustensa pohjalta eikä alistua miesten välittämään jumalakuvaan.*

Tämä väite on hieman eri muodossa hyvin suosittu myös muiden liberaaliteologioiden kuin feministien keskuudessa. Raamatun auktoriteetti ainutlaatuisena Jumalan ilmoituksena kiistetään selittämällä, että kyseessä on vain kokoelma tiettyjen ihmisten jumalakokemuksia, jotka eivät ole sen merkittävämpiä kuin kenen tahansa jumalakokemukset.

Pitääkö väite paikkansa? Siltä osin kyllä, että Raamatun tekstistä on joko kaikki tai lähes kaikki miesten kirjoittamaa. Joitakin poikkeuksia kuitenkin löytyy kuten Mirjamin, Deboran, Marian ja

Hannan kiitosvirret, vaikka miehet ovat todennäköisesti tallentaneet nekin kirjalliseen muotoon. Mutta ei kai sen tiedostaminen mitenkään horjuta Raamatun auktoriteettia? Miksi Jumala ei voisi ilmoittaa itseään koko ihmiskunnalle pelkästään miesten kautta? Onhan kyseessä joka tapauksessa hyvin pieni määrä ihmisiä verrattuna koko maailman väestöön. Kaikki Raamatun kirjoittajat olivat myös juutalaisia. Tulisiko tästä vetää johtopäätös, ettei muiden kansojen pidä alistua juutalaisten välittämään ilmoitukseen? Toivottavasti ei.

Entä johtopäätökset? Mikäli Raamattu olisi tämän vuoksi kykenemätön välittämään Jumalan ilmoituksen naisille, se epäonnistuisi evankeliumin julistamisessa naisille, eikä näin ollen naisissa olisi mahdollista syntyä kristillistä raamatunmukaista uskoa. Näin ei kuitenkaan ole käynyt, vaan Raamattu on läpi vuosituhansien puhunut myös naisille ja synnyttänyt uskon myös heissä yhtäläisesti miesten kanssa. Voimme siis todeta, ettei Jumalan ilmoitus, usko tai jumalakokemus ole sukupuolisidonnainen.

Raamattu ei kuvaa miesten subjektiivisia jumalakokemuksia, joihin ei ulkopuolisilla tai varsinkaan naisilla olisi pääsyä, vaan kaikkivaltiaan Jumalan toimintaa historiassa, joka on koskenut niin miehiä kuin naisia.

2. ”Kristillinen usko mies-Jumalaan tekee naisista vähemmän arvokkaita”

Feministiteologia väittää näin: *Jumalan kutsuminen maskuliinisilla käsitteillä kuten Isä tai Herra sisältää ajatuksen Jumalasta miehenä. Näin ollen naiset ovat sukupuolensa vuoksi kauempana jumalasta ja näin vähemmän arvokkaita.*²

Tämä syytös kristinuskoa kohtaan, on herättänyt ehkä eniten kohua ja median mielenkiintoa. Feministiteologit pyrkivät tasapainottamaan Jumalasta käytettävää kieltä vaihtamalla Jumalasta käytettyjä maskuliinisia ilmauksia feminiinisiksi. Jotkut feministiteologit kutsuvat Jumalaa Äidiksi ja käyttävät hänestä muissa kielissä feminiinisiä persoonapronomineja. Joidenkin feministiteologien mukaan Äiti-jumalan tai jumalattaren palvominen ei ole vielä riittävän pitkälle vietyä feminismiä. Esimerkiksi Grace M. Janzenin mukaan tuolloin ollaan vielä kiinni patriarkalisessa jumalakäsityksessä, jonka mukaan Jumala on ihmisen yläpuolella. Feministiteologian mukaan yhteiskunnassa ilmenevä patriarkalisuus kumpuaa nimenomaan patriarkalisesta jumalakuvasta, jonka mukaan ihminen on Jumalalle alamainen ja Jumala hallitsee koko luomakuntaa. Näin ollen patriarkalisuus voidaan murtaa vain muuttamalla jumalakuvaa. Naisen tulisi kasvaa täysi-ikäiseksi ja vapautua mies-Jumalan ylläpitämistä alistussuhteista.

Feministiteologit pyrkivät muuttamaan jumalakuvan jättämällä pois sellaisen uskonnollisen kielen, joka viittaa persoonaan, perhesuhteisiin tai hierarkkisiin alistussuhteisiin. Esimerkiksi Dorothee Sölle on ottanut käyttöön mystiikan jumalakäsitteitä, jotka eivät sisällä tällaisia viittauksia. Näitä ovat muun muassa Alkuperä, Voimavara, Kaiken hyvyuden lähde, Elävä tuuli, Valo, Elämän vesi ja Ilma.

Jumalasta käytettävän kielen muokkaaminen ei ole kovin vierasta suomalaistenkaan teologien keskuudessa. Vuoden 2005 Turun piispanvaalissa ehdolla olleen Pirjo Vahtolan mukaan feministiteologian tulee ”potkaista entinen tieto hajalle, ja hajalleen menneistä osista koota

² Vuola 2006, 43. Vahtola 2008.

uudenlainen kuva, jättää Jumala Jumalan itsensä vuoksi.”³ Viime vuonna (2007) pastori Markku Suokonautio oli aikaansaada ekumeenisen kriisin kastamalla lapsia Luojan, Lunastajan ja Pyhittäjän nimeen. Pyhän Kolminaisuuden nimen kiertämiselle oli feministiset motiivit. Tämän jälkeen Roomalais-katolinen kirkko ilmoitti, ettei pidä tällä tavoin kastettuja ihmisiä kristittyinä, koska heitä ei ole kastettu Jeesuksen käskyn mukaan Isän, Pojan ja Pyhän Hengen nimeen. Erikoista tilanteessa on se, että tällaiset pastorit saavat kaikessa rauhassa ja piispojen suosiossa jatkaa sanomansa julistamista Suomen ev.lut. kirkon palkkalistoilla, eivätkä Raamattuun pitäytyvien seurakuntalaisten tekemät kantelut johda mihinkään toimenpiteisiin. Eihän sinänsä ole mitään uutta, että kirkkoon ilmaantuu harhaoppeja, mutta siinä on, että nämä harhaoppiset saavat nauttia piispojen taholta tällaista suojelua samaan aikaan, kun tunnustuksellisia pastoreita ajetaan pois viroista ja aina käräjille asti. Tästä käy ilmi, mitä uskoa kansankirkon piirissä todellisuudessa kunnioitetaan ja noudatetaan.

Millaista opetusta tästä asiasta Suomen evankelisluterilainen kirkko itse virallisesti haluaa edustaa? Kirkon omassa verkkoportaalissa www.evl.fi annetaan opetusta monista uskoa ja elämää koskevista asioista, niinpä siellä otetaan kantaa myös Jumalan sukupuoleen. Kirkon yhteiskuntatyön sihteeri Ilkka Sipiläinen kirjoittaa otsikolla ”Jumala, luomakunnan Äiti ja Isä” seuraavasti:

”Raamatussa siis ilmaistaan Jumala milloin patriarkkana, herrana, isänä ja kuninkaana. Mitään niistä Jumala ei toki ollut tai ole, mutta ne ovat auttaneet kuvaamaan häntä, jota ei voi kuvata. [...]Mutta miksi kutsua Jumalaa vain isäksi? Hän luo kaiken aikaa elämää ja pitää sitä yllä – eikö hän ole paremminkin Vanhempi – Äiti ja Isä? Erityisesti naisteologit ovat heränneet kysymään edellä sanottua. En haluaisi puhua Jumalasta vain Äitinä, kuten en Isänäkään, vaan molempina. Hän sulkee sisäänsä niin miehen kuin naisen, mutta on jotakin aivan muuta.

Kokeilen tässä rukouksessa erilaisia kuvia Jumalasta: Miltä ne tuntuvat ja toimivatko ne? Jospa kutsun Jumalaa Äidiksi ja Isäksi, Auringoksi, Vuoreksi, Mereksi? Mikään sanomastani ei määrittele Jumalaa, vaan puhuttelee häntä. Tiedän, että Jumala ei ole äiti tai isä, ei liioin aurinko tai vuori. Mutta ne ovat hänessä ja hänen kauttaan.

Tämä rukous kuten useampi muukin sai innoituksensa amerikkalaisen eko- ja feministiteologi Sallie McFaguen ajattelusta. Hän haluaa ”uudelleenmyytittää” uskoamme.”⁴

Sipiläisen ajattelu on feministiteologiaa puhtaimmillaan: Emme voi tukeutua aiempien sukupolvien määrittelyyn Jumalasta, emme edes Jeesuksen välittämään ilmoitukseen Isästä, emmekä siksi voi tuntea häntä, niinpä voimme itse määrittellä hänet kuten haluamme omista tarpeistamme käsin. Oleellinen kysymys tässä yhteydessä lienee: mitä tekemistä tällä uskonnolla on enää kristillisen uskon kanssa? Feministiteologia karsii kristillisyydestä pois kaiken sen, mitä on leimallisesti kristillistä. Mitä yhteyttä kristityillä pitäisi olla näin ajattelevien ja tällaista oppia julistavien kanssa? Mieleeni tulee väistämättä Jesajan kirjan kertomus puusepästä, joka veistää itselleen jumalankuvan:

”Puolet puusta hän polttaa, paistaa sen päällä lihaa, syö, tulee kylläiseksi, lämmittelee ja sanoo: ”Hohhoijaa! Siinäpä kunnon tuli. Jo alkaa tarjeta!” Mutta lopusta puusta hän veistää itselleen jumalan, patsaan, jota hän kumartaa ja palvoo. Hän rukoilee sitä ja sanoo: -- Pelasta minut! Olethan sinä minun jumalani!

Mitään he eivät tiedä, mitään eivät ymmärrä! Heidän silmänsä ovat tahmautuneet umpeen, eivät he näe, heidän sydämensä on turtunut, eivät he tajua. Eivät he ota opikseen, ei heillä ole älyä eikä ymmärrystä sanoa: -- Puolet siitä poltin tulisijassa, hiilloksella paistoin leipää, paistoin lihaa ja söin. Ja sen rippeistä minä tein tuollaisen iljetyksen! Puupölkkyäkö tässä pitäisi kumartaa?” (Jes.44:16-19)

³ Vahtola 2008.

⁴<http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/A53681C7A162BD04C2257463002772A7?OpenDocument&lang=FI>. Lainattu 1.9.2008.

Niin, mistä muusta tässä on kyse kuin epäjumalanpalveluksesta? Hylätään Jumala, joka ilmoittaa itsensä Raamatun kautta ja muokataan omista aineksista itselle sopiva jumala, jota sitten palvotaan. Vaikka jumalankuvaa ei muokatakaan puusta tai jalometalleista, itse asia on sama kuin Vanhan testamentin aikoina. Usko elävään Jumalaan vaihdetaan ajanmukaisempaan ja trendikkäämpään jumalakuvaan. Siksi elävään kolmiyhteiseen Jumalaan uskovan kristityn ei ole syytä suhtautua tällaiseen opetukseen yhtään lievemmin kuin hän suhtautuisi siihen, että kirkkoon raahattaisiin Buddhan tai Krishnan kuva palvottavaksi.

Vielä yksi esimerkki tästä teemasta: Yhdysvalloissa San Franciscossa toimii feministiteologinen kirkko HerChurch, joka palvoo jumalataria ja on siirtynyt käyttämään Jumalasta ainoastaan feminiinisiä nimityksiä tasapainottaakseen uskonnollista kieltä.⁵ Sinänsähän siinä ei ole mitään ihmeellistä, että Yhdysvalloista löytyy sellainen kirkko. Onhan siellä kirkkoja ja lahkoja joka lähtöön. HerChurch on kuitenkin Amerikan luterilaisen kirkon ELCA:n jäsen ja näin ollen se on täydessä ehtoollisyhteydessä Suomen evankelisluterilaisen kirkon kanssa.

Mutta puheena oleva feministiteologian syytös koski siis uskoa mies-Jumalaan. Onko Jumala siis kristillisen uskon mukaan mies? Isä Jumalasta käytetyt nimitykset ovat kiistämättä kauttaaltaan maskuliinisia, eikä Raamattu anna siksi oikeutta keksiä hänelle feminiinisiä nimiä siitä huolimatta, että häneen liitetään Raamatusta myös feminiinisiä ominaisuuksia. Esimerkiksi Jesajan kirjassa Jumalaa verrataan imettävään äitiin, joka lohduttaa lapsiaan:

”Niin te saatte imeä, tulla kylläisiksi lohtua antavista rinnoista, saatte nauttia, juoda yltäkyllin sen voiman ja mahdin nisistä. Näin sanoo Herra: -- Katso, minä ohjaan Siioniin rauhan kuin virran. Kuin uomastaan tulvivan puron minä käänän sen luo kansojen rikkaudet. Sen imeväisiä kannetaan sylissä ja keinutellaan polvien päällä. Niin kuin äiti lohduttaa lastaan, niin minä teitä lohdutan, Jerusalemin onni antaa teille täyden lohdun: kun tämän näette, teidän sydämenne ihastuu, te kukoistatte kuin vehmas niitty.” (Jes.66:11-14.)

Näissä raamatunkohdissa on kuitenkin aina kysymys vertauskuvasta, eikä Jumalaa koskaan kutsuta Raamatusta feminiinisillä nimillä. Raamatusta kaikkein eniten feminiinisiä piirteitä Kolminaisuuden persoonista liitetään ehkä Pyhään Henkeen, joka on uskon synnyttäjä, Lohduttaja, Puolustaja ja Totuuden Henki. Pyhä Henki on seurakunnan, Kristuksen morsiamen Henki. Sana *Henki* on heprean kielessä feminiini *ha ruuach* ja kreikaksi neutri *to pneuma*. Jeesus kuitenkin käyttää hänestä maskuliinista persoonapronominia opettaessaan hänestä esimerkiksi Johanneksen evankeliumissa. Samoin tekevät apostolit kirjeissä ja Apostolien teoissa. Raamatusta ei siis löydy perusteita sille, että Jumalaa voisi kutsua Äidiksi, vaikka niitä kuinka yrittäisi löytää.

On kuitenkin huomattavaa, ettei Raamattu esitä feminiinisyyttä maskuliinisuuden puutteena kuten esimerkiksi Aristoteles. Feminiinisyyteen kuuluu siis aidosti hyviä ominaisuuksia, joita maskuliinisuudesta puuttuu ja jotka ovat myös Jumalasta lähtöisin ja hänen hyvää luomistahtoaan. Näin ollen feminiinisyyttä ei ole itsessään Jumalalle vastakkaista, eikä mies ole luonnostaan lähempänä Jumalaa kuin nainen. Raamatun mukaan kummankin sukupuolen alkuperä on Jumalassa ja yhdessä nämä ovat Jumalan kuva. Inhimillinen maskuliinisuus ja feminiinisyyttä eivät ole sama asia kuin Jumalan maskuliinisuus ja feminiinisyyttä, ne ovat sen kuva.

Myös Jeesuksen miehisyyttä nähdään feministiteologiassa ongelmallisena. Pirjo Vahtolan mukaan se johtaa ajatukseen, että vain miessukupuoli osallistuu jumaluuteen ja heijastaa sitä: "Tällainen teologia on saanut naiset kärjistämään kysymään, voiko Jeesus ylipäättään miehenä pelastaa naista, voiko nainen olla kristitty". Yleensä feministiteologia näkee Jeesuksen myönteisenä henkilönä,

⁵ HerChurcista löytyy lisää tietoa heidän verkkosivuiltaan: www.herchurch.org.

mutta hänet on tulkittu uudelleen. Feministinen jeesus on kaikesta miehisyydestä riisuttu androgyyni feministi. Esimerkiksi edellä mainitussa sanfranciscolaisessa HerChurchissa Jeesuksen miehisyydestä on päästy sivuuttamalla hänen ihmisyytensä ja alkamalla kutsua häntä Kristus-Sofiaksi, joka on sekä nainen että mies.

Raamatun ilmoituksen mukaan Jumala inkarnoitui mieheksi, Jeesus Nasaretilaiseksi Marian pojaksi. Ruumiillisesti ylösnoussut Vapahtajamme on kiistatta mies, mutta sukupuolisuus kuuluu hänessä nimenomaan ihmisyyteen, eikä sitä tule sekoittaa hänen jumalallisiin attribuutteihinsa. Toisaalta oikean kristillisen uskon mukaan Jeesuksen Kristuksen inhimillistä ja jumalallista luontoa ei ole myöskään lupa erottaa toisistaan, koska uskomme ”yhteen Herraan, Jeesukseen Kristukseen...” Vapahtajamme miehisyyttä ei siis voi kiistää kiistämättä koko kristillistä uskoa. Miehinä ja naisina olemme kuitenkin samasta ihmisyydestä ja samasta pelastuksesta osallisia, eikä tarvita erikseen naisten uskontoa tai naisten pelastajaa. Erilaisuuttamme miehinä ja naisina ei tule nähdä niinkään erottavana vaan toisiamme täydentävänä ja puoleensa vetävänä rikkautena.

Feministiteologian irtiotot kristillisestä jumalakuvasta ovat perusteettomia ylilyöntejä, joiden kautta luovutaan paljon merkittävimmistä asioista kuin Jumalan miehisyydestä. Persoonaan viittaavat ilmaisut viittaavat yleensä väistämättä jompaankumpaan sukupuoleen. Jos kielletään kutsumasta Jumalaa Isäksi ja Herraksi, luovutaan samalla uskosta elävään persoonalliseen Jumalaan, joka on ilmoittanut itsensä historiassa. Persoonaton jumaluus ei suunnittele, tahdo, puhu, rakasta, pelasta, tuomitse tai anna anteeksi. Koko uskon sisältö muuttuu.

Feministiteologinen ajatus siitä, että ihminen voisi käyttämänsä uskonnollisen kielen kautta muokata Jumalaa sisältää jo uskon siihen, ettei persoonallista Jumalaa ole olemassa tai ettei hän ainakaan ole kiinnostunut siitä, mitä ihmiset hänestä ajattelevat. Itse asiassa se sisältää myös ajatuksen siitä, että jos Jumala on olemassa, hän on ihmistä alempi olento. Ei kai sillä, miten ihmiset puhuvat Jumalasta, ole mitään vaikutusta Jumalan olemukseen? Jumalasta käytettävien nimitysten muuttaminen feministiteologiassa liittyy läheisesti Jumalan auktoriteetin kiistämiseen ja ihmisen nostamiseen Jumalan paikalle. Kenellä tahansa ei ole oikeutta nimittää ketä tahansa. Maallisessakin vallankäytössä on hyvin tarkkaa, kenellä on nimitysvalta mihinkin tehtävään. Nimen antaminen on aina vallan käyttöä nimen saajan ylitse. Nimittelyminen taas on väkivaltaa, koska siinä ihminen ottaa itselleen oikeuden, joka ei kuulu hänelle. Raamatussakin on tästä asiasta runsaasti esimerkkejä.

Jumala antoi ensimmäisille luoduille asioille nimet itse, kuten päivä ja yö sekä tietysti ihminen. Ihmisen luomisen jälkeen muiden luotujen nimeäminen annettiin ihmisen tehtäväksi. Se oli osa ihmiselle kuuluvaa lomakunnan vallitsemistehtävää. Merkittävää on myös se, että mies sai antaa nimen vaimollensa. Ihmiselle ei kuitenkaan ole koskaan annettu oikeutta nimetä Jumalaa vaan hän on itse ilmoittanut nimensä ihmisille. Itse asiassa Jumala on halunnut pitää nimitysoikeuden itsellään myös joidenkin pyhien kohdalla ja lähettänyt enkelinsä ilmoittamaan nimen tai on itse antanut uuden nimen jonkin merkittävän tapahtuman yhteydessä. Näistä mainittakoon hänen Poikansa Jeesus, Abram – Abraham, Jaakob – Israel ja Johannes Kastaja. Jos ihminen kuitenkin ottaa itselleen vallan nimittää Jumala uudelleen, ei sitä ole syytä pitää muuna kuin Jumalan pilkkaamisena ja nimittelynä.

Jumalan tuntemisen suhteen olemme täysin riippuvaisia siitä, mitä hän on itse halunnut meille ilmoittaa itsestään ja hän on ilmoittanut itsensä Isänä, Poikana ja Pyhänä Henkenä. Puhe Jumalakuvan muuttamisesta feministisen ideologian mukaiseksi osoittaa, ettei henkilö todellisuudessa usko elävään Jumalaan eikä ole kiinnostunut hänen tuntemisestaan vaan enemmän siitä, mitä erilaiset jumalakäsitykset vaikuttavat yhteiskunnassa. Jumala ei kuitenkaan sen kautta

lakkaa olemasta kaikkivaltias persoonallinen Jumala, jonka edessä jokainen feministiteologin joutuu lopulta vastaamaan teoistaan.

3. ”**Kristinusko on myöntänyt naiselle saman arvon kuin miehelle vasta sitten, kun naiset saavat toimia pappeina ja heidän pappautensa hyväksytään kiistatta.**”

- Vaatimus sisältää piiloteesin, jonka mukaan kristinusko määrittelee ihmisen arvon sen mukaan, missä tehtävissä tämä toimii seurakunnassa. Liittyy edellä käytyyn väitteeseen uskosta mies-Jumalaan.
- Taustalla hyvin korkeakirkollinen näkemys papista Jumalan ja ihmisten välittäjähahmona, joka on lähempänä Jumalaa kuin muut ihmiset. Kristittyjen yhteinen pappuus jätetään huomioimatta täysin tässä näkemyksessä. Luterilainen käsitys pappudesta ei aseta pastoria eri asemaan suhteessa Jumalaan kuin yhteisestä pappudesta osallisia seurakuntalaisia, joten syytös ei osu siihen.
- Raamatusta nousevan ihmiskäsityksen mukaan ihmisarvon mittana ei voi koskaan olla se, millainen tämä ihminen on tai missä tehtävissä hän toimii, koska kaikkivaltias Jumala on asettanut yksilöominaisuuksista riippumattoman ja koskemattoman ihmisarvon. Viran liittäminen ihmisarvoon on kristillisen ihmiskuvan pohjalta täysin absurdia. Feministiteologian pääuoman mukaan taas ihmisarvo ei voi perustua mihinkään muuhun kuin häneen itseensä, koska se nousee panteistisesta tai ateistisesta jumalakuvasta.
- Feminismissä on paine todeta kaikki ihmiset pohjimmiltaan samanlaisiksi. Sukupuolten erilaisuus nähdään aidosti uhkana tasa-arvolle, eikä tasa-arvon toteutumista naisen ja miehen erilaisten roolien ja tehtävien kautta nähdä mahdollisena.

4. ” **Kaikki hierarkiat ovat alistavia**”, **Kristinusko on hierarkkinen => Kristinusko alistaa**

- Pitääkö paikkansa? *Kristinusko on hierarkkinen*. Totta, niin on kauttaaltaan hierarkkinen. Hierarkia ilmenee niin kolminaisuuden sisällä kuin Jumalan suhteessa maailmaan ja luodun todellisuuden järjestyksessä. Kristinuskon maailmassa on järjestys, Jumalan asettama hierarkia, joka heijastaa Jumalan omaa olemusta. Jumala on järjestyksen Jumala.
- Entäs ovatko *kaikki hierarkiat alistavia*?
- Feministiteologia paheksuu sitä, että kaikkivaltiaana auktoritatiivisena persoonana kuvattu Jumala tekee ihmisen riippuvaiseksi, alistuneeksi ja syylliseksi ja estää naisen itsenäisyyttä suhteessa mieheen. Sen mukaan kaikki kumpuaa Jumalan miehistämisestä, joka ylläpitää hierarkkisia valtarakenteita ja naisen alistettua asemaa maailmassa.
- Miehestä ja miehisestä Jumalasta itsenäistymistä feministiteologit kutsuvat "täysi-ikäisyyden saavuttamiseksi".
- Alistaako äiti lastaan, pitäessään siitä huolta ja ohjatessaan siinä, mitä saa tehdä ja mitä ei? Epäilemättä siinä vallitsee hierarkia, mutta onko se alistamista? Mikä olisi alistamatonta vanhemmuutta? Heitteillejättö? Äidin ja isän hierarkkisesti lasta korkeampi asema on

palvelevaa rakkautta, joka heijastaa Jumalan suhdetta maailmaan. Rakkaus ja vahvemman vastuu => auktoriteetti.

- **Kristinuskon mukainen hierarkia on RAKKAUDEN HIERARKIA!**
 - Ei alistamista vaan itsensä alentamista.
 - Seurakunnassa hierarkia tarkoittaa vastuun jakamista, tehtäväjakoja, jota ilman yhteisöllisyys ei ole mahdollista. Hierarkia on yhteisöllisyyden ja yhteyden välttämätön edellytys. Toinen toisemme tarvitsemista, toisella on valta minuun siinä, missä minä tarvitsen häntä. Olemme kaikessa Jumalan rakkaudesta riippuvaisia => hänellä on rajaton valta ja auktoriteetti.
 - Feministisen tasa-arvoihanteen tuloksena on vain individualistinen yksinäisyys => ”täysi-ikäisyys” Minä en tarvitse ketään eikä kukaan tarvitse minua, kenelläkään ei ole valtaa minuun. Lopulta olen täysin yksin ja hyödytön, koska minulla ei ole kenellekään mitään merkitystä. Tähänkö jokaisen naisen tulisi pyrkiä?
 - Feminismin täysi-ikäisyysihanne on rakkaudettomuuden ja yksinäisyyden ihanne, jossa maailma on pelkkää valtataistelua. Uhrautuva rakkaus tai sen tarvitseminen ei ole ihanne vaan osoitus ”alaikäisyydestä”.
- Feministinen panteistinen tai ateistinen usko asettaa ihmisarvon ja sitä kautta naisen arvon kestävämmälle perustalle. Teismissä ja kristillisessä uskossa persoonalliseen Jumalaan ihmisarvo perustuu ihmisen yläpuolella olevan Jumalan auktoriteettiin eli korkeimpaan asemaan hierarkiassa ja on siksi ehdoton ja riippumaton ihmisen ominaisuuksista. Panteismissä tämä käsitys ihmisarvosta menetetään ja ihmisarvon perusteet täytyy löytää ihmisestä itsestään ja tämän ominaisuuksista.

5. ”Kristinuskon on dualistinen ja asettaa siksi naisen miestä alempaan asemaan”

Onko näin? Vastamiseen tarvitaan hieman pidempää selvitystä.

Feministiteologia on kohdistanut yhden kritiikkinsä kärjistä kristillisessä teologiassa vallinneeseen kaksijakoiseen eli dualistiseen ihmiskäsitykseen, joka nousee Platonin filosofiasta.

Dualismin kritiikki on jossain muodossa yhteistä kaikille feministiteologian suuntauksille, myös Raamatun auktoriteetin tunnustavalle maltilliselle reformismille. Platonin filosofia vaikutti kristilliseen teologiaan jo kirkon ensimmäisinä vuosikymmeninä sekä yksittäisten teologien, kuten kirkkoisä Augustinuksen, kautta että sen ajan yleisenä ajatusvirtauksena. Kirkko omaksui teologiaansa aineksia ympäröivästä kulttuurista, mikä vaikutti teologian ihmiskäsitykseen hyvin kauaskantoisesti. Näen, että sinänsä oikeutettu kritiikki ei osu kristilliseen uskoon ja Raamattuun vaan teologiaan, joka on mukautunut filosofisiin virtauksiin ja kirkkoon, joka on toiminut sen mukaisesti.

Platonistinen dualismi näkee ihmisen koostuvan toisilleen vastakkaisista ruumiista ja sielusta, joista jälkimmäinen on ensisijainen ja edustaa varsinaista ihmisyyttä. Se näkee ruumiillisuuden pelkästään kielteisenä. Ruumis on sielun vankila. Teologiaan siirrettynä tämä ajatus johti siihen, että vain ihmisen henkinen puoli nähtiin Jumalan kuvana. Synti taas nähtiin enemmän ruumiillisuuteen ja seksuaalisuuteen liittyvänä ominaisuutena. Naista lasten synnyttäjänä ja miesten seksuaalisten halujen herättäjänä pidettiin ruumiillisempaa kuin miestä, minkä vuoksi vain miehen katsottiin olevan varsinaisesti Jumalan kuva.

Kirkon ihmiskuvaan vaikutti myös Aristoteleen naiskäsitys, jonka Tuomas Akvinolainen toi mukaan teologiaan 1200-luvulla. Aristoteleen mukaan vain miehisuus on varsinaista ihmisyyttä ja nainen on epäonnistunut mies. Käytännössä tämä näkemys vaikutti naisten pitämiseen kehittymättömpinä ja vähä-älyisempinä ihmissuvun edustajina ja siksi kykenemättöminä sivistyneeseen ajatteluun ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen.

Kreikkalainen vaikutus kristillisessä teologiassa muutti ihmiskuvan kauas alkukirkon käsityksestä, jossa sukupuolten erilaisuus ei lähtökohtaisesti asettanut näitä eriarvoiseen asemaan.

Dualismin kritiikki on monelta osin menettänyt kohdettaan erityisesti protestanttisissa kirkoissa, joissa ihmiskuvaa on puhdistettu epäraamatullisista aineksista.

Radikaalimpien feministiteologian suuntauksien mukaan syyllinen on kuitenkin itse Raamattu, jonka ihmiskuva edustaa haitallista dualismia. Feministiteologian mukaan kaikki naisen ja miehen erilaisuuden korostaminen on dualismia ja johtaa väistämättä naisen alistamiseen.

Kristillisen kirkon synkästä menneisyydestä johtuen osa feministiteologeista ei pysty hyväksymään minkäänlaista määritelmää sukupuolten erilaisuudesta. Sukupuolisuus halutaan rajata pelkästään biologiseksi ja kulttuurilliseksi (tai pelkästään kulttuurin muovaamaksi, *gender*) ominaisuudeksi, niin ettei sukupuoleen liity pysyviä psyykkisiä ominaisuuksia.

Kritisoidessaan ajatusrakennelmia, joissa sukupuolet asetetaan jyrkästi toistensa vastakohtiksi, niin että näiden yhteinen ihmisuus mitätöidään, feministiteologia korjaa todellisia vääristymiä. Raamatun luomiskertomusten avaamassa ihmiskuvassa yhteinen ihmisuus on paljon keskeisemmällä sijalla kuin sukupuolten välinen erilaisuus.

Feministiteologia menee kuitenkin kritiikissään toiseen äärilaitaan, joka on yhtäläillä vääristynyt. Vähätteleillä ja tyypistämällä miehen ja naisen välisen eron pelkästään sosiaalisiksi konstruktioksi (*gender*) feministiteologia ajautuu takaisin dualismin kaltaiseen kapeaan ihmiskuvaan, jossa sukupuolisuus eristetään vain tietylle ihmisyyden alueelle. Tältä osin feministiteologia on itsensä kanssa ristiriidassa. Vaikka se väittää pyrkivänsä kokonaiseen ihmiskuvaan, se kuitenkin haluaa kiistää sukupuolisuuden merkityksen ihmisyydessä ja näin rajata periferiaan yhden merkittävimmistä ihmisen ominaisuuksista.

Ensimmäisen Mooseksen kirjan ensimmäisen luvun luomiskertomus asettaa naisen ja miehen rinnakkain aidosti erilaisina mutta yhtä arvokkaina. Sekä maskuliinisuus että feminiinisuus ovat olemassa jo ennen lankeemusta ja ovat siis itsessään hyviä. Ne muodostavat yhdessä Jumalan kuvan. Sekä luomiskertomuksissa että Jeesuksen ja alkukirkon ihmiskuvassa sukupuolten erilaisuus on rikkautta eikä niitä aseteta eriarvoiseen asemaan.

Dualismista voi ja tulee luopua hylkäämättä sukupuolten erilaisuutta. Dualismi ei kuulu kristilliseen uskoon, vaikka opetus sukupuolten erilaisuudesta kuuluu siihen. Raamattu ei missään esitä sukupuolia toistensa vastakohtina, kuten esim. Taolaisuudessa. Sukupuolten erilaisuus ei ole toisen suurempaa henkisyyttä ja toisen ruumiillisuutta, vaan erilaisuutta siinä, miten kumpikin ilmentää yhteistä ihmisyyttään: henkisyyttään, ruumiillisuuttaan ja sosiaalisuuttaan.

Lopuksi

- Feministiteologia vaatii kristinuskkoa, Raamattua ja jopa Jumalaa itseensä tuomiolle, mutta näin tehdessään se yrittää itse asettua auktoriteetiksi, jota vastustaa => ristiriita.
- Feministiteologioiden pyrkimys ei lopulta ole vain se, että naiset pääsisivät johtaviin aseisiin kirkossa vaan se, että kun näin tapahtuu, feminismi hajottaa hierarkisen instituution ja lopettaa sarron, jota vastaan se on noussut. Lopullisena tavoitteena ei siis ole naisten johtajuus kirkossa vaan kirkon itsensä hajottaminen. Tämä taisi jäädä niiltä huomaamatta, jotka hyväksyivät feministiteologioiden vaatimuksen pastorinviran avaamisesta naisille.
- Kirkon ei tulisi tyytyä siihen, että uuden vaatimuksen tullessa mietitään, voidaanko se hyväksyä vai ei. Kirkon tulisi kysyä myös sitä, mistä tämä vaatimus nousee ja mitä muuta se vaatimuksen esittänyt ideologia tulee vaatimaan.
- Perinteisellä luterilaisella uskontulkinnalla ei ole yhteistä ideologista pohjaa Raamatun auktoriteetista luopuneen feministiteologian kanssa. Siksi johdonmukaisemmin toimivat ne feministiteologit, jotka ovat kristillisestä uskosta luovuttuaan myös eronneet kirkosta kuin ne, jotka näkemyksistään huolimatta pysyvät kirkon jäsenenä ja pyrkivät muuttamaan sitä.
- Irtautuessaan Raamatun ilmoituksesta ja siihen pohjautuvasta kristillisestä uskosta feministiteologia on astunut hyllyvälle suolle, johon uppoavat lopulta myös sen keskeisimmät ihanteet: ihmisarvo ja tasa-arvo.

LISÄÄ AIHEESTA: HAVERINEN SOILI & JANATUINEN MAILIS: *PAIMENUUS, IHMISARVO JA SUKUPUOLI* (2009 UUSI TIE). OVH 14€.

Kirjallisuutta

Alajoki, Pirjo

2005 Naiseus vedenjakajalla. Uusi tie. Helsinki

Eevan tie alttarille

2002 Nainen kirkon historiassa. Toim. Ahola, M. Antikainen, M.-R. Salmesvuori, P. Edita. Helsinki.

Haverinen, Soili

2006 Kadonnut horisontti - näkökulmia uskoon, valtaan ja totuuteen. Toim.E. Koskenniemi, T. Nisula ja O.-P. Vainio. Helsinki: Kustannusarkki.

Jantzen, Grace M.

1998 Becoming Divine. Toward a Feminist Philosophy of Religion. Manchester University Press.

Nissinen, Martti

1995 Monoteismi ja Jumalan sukupuoli Vanhassa testamentissa. Teologinen aikakauskirja 6/1995.

Näen Jumalan toisin. - Kristinuskon feministisiä tulkintoja

2006 Toim. P.Kainulainen ja A. Mäkinen. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Ruether, Rosemary Radford

1993 Sexism and God-Talk, Toward a Feminist Theology. Beacon Press. Boston.

Sölle, Dorothee

1984 The Strength of the Weak: Toward a Christian feminist Identity. Philadelphia, PA. Westminster Press.

2003 Theology of Dorothee Sölle. Ed. S.K. Pinnok. Harrisburg, PA: Trinity Press International.

Vahtola, Pirjo

2005 Nainen vuosien 1999 ja 1958 evankeliumikirjoissa. Laudaturpastoraalin tutkinto.

[www.naisteologit.fi/vahtola]. Aineistoa käytetty 18.9.2005.

Vuola, Elina

1991 Köyhien Jumala, johdatus vapautuksen teologiaan. Helsinki. Gaudeamus

1995 Feministiteologia naistutkimuksen ja vapautuksen teologioiden kentässä. Teologinen aikakauskirja 6/1995.